

Фигуративно мислене и език 5

Figurative Thought and Language 5

Александра Багашева

Софийски университет „Св. Климент Охридски“ (България)

Alexandra Bagasheva

Sofia University “St. Kliment Ohridski” (Bulgaria)

Домакин на Петата международна конференция „Фигуративно мислене и език“, проведена въпреки няколкократно отлагания заради пандемичната обстановка през 2020 г., бе Факултетът по класически и нови филологии на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Събитието премина особено успешно в онлайн средата Зуум и предизвика широк интерес. Научният форум продължи добрите традиции на предходните издания на цикличната конференция, проведени в Солун, Гърция (2014) – FTL 1, Павия, Италия (2015) – FTL 2, Осиек, Хърватия (2017) – FTL 3 и Брага, Португалия (2018) – FTL 4. Първото изцяло онлайн провеждане на събитието не отстъпи от високите научни стандарти и многобройността на участниците, както и на разнообразието от научни постижения и теми, представени в тематичните сесии и отделните панели на конференцията.

Основният фокус на научния форум бе насочен към нови модели и методологии за изследване на начините, по които концептуалните метафори и метонимии си взаимодействат и мотивират граматични структури, дискурсивни модели, процеси на мултимодална комуникация и като цяло влияят на човешкото знание и поведение.

Научната конференция откри председателят на организационния комитет, доц. д-р Александра Багашева, а деканът на Факултета по класически и нови филологии, проф. д-р Мадлен Данова, поднесе приветствие към участниците във форума и им пожела ползотворна и стимулираща работа. Участие взеха 97 учени, докторанти и постдокторанти от 25 страни (САЩ, Босна и Херцеговина, Бразилия, България, Великобритания, Германия, Гърция, Дания, Израел, Испания, Италия, Канада, Китай, Литва, Полша, Португалия, Русия, Слова-

кия, Сърбия, Украйна, Унгария, Франция, Хърватска, Чехия, Швеция), като изнесоха общо над 110 доклада.

Най-голям интерес и посещаемост предизвикаха пленарните доклади. Пъстротата на темите, засегнати в пленарните доклади, гарантира широтата на научните търсения и постижения, включени в програмата на събитието. Първият пленарен доклад със заглавие *Creative metaphor, emotion and evaluation: what are the links?* бе изнесен от проф. Jeannette Littlemore от Бирмингамския университет. Основна теза в доклада бе пряката корелативна зависимост между нуждата да се изрази определена емоция или оценка и нарастващата креативност в създаването и/или използването на метафори чрез пълна иновативност или реактивиране на „заспали“ метафори.

Темата за метафората бе естествено продължена в пленарния доклад на проф. Йордан Златев от университета в Лунд, ръководител на център за изследователска дейност в областта на когнитивната семиотика. В доклада си със заглавие *Theoretical and operational definitions of metaphor, and the Motivation and Sedimentation Model* проф. Златев представи нов теоретичен и аналитичен модел за изследване на метафорите в реални комуникативни ситуации, при който емпирична валидност и практическа операционализация вървят ръка за ръка от самото дефиниране на изследваните единици и инструменти и описанието на аналитичния модел.

В своя пленарен доклад, със заглавие *Finding Metaphor in the Natural World*, Raymond Gibbs, Jr., почетен професор на Калифорнийския университет, насочи вниманието на участниците към необходимостта да се обърнем и да потърсим най-силната мотивираща сила и източник на метафорични проекции в природата, която е основа на семиосферата, която изграждаме със своето човешко мислене и език.

Проф. Francisco J. Ruiz-de-Mendoza от университета в Ла Риоха представи пленарен доклад със заглавие *Resemblance and contrast operations in figurative language thinking*. В изложението си проф. Ruiz-de-Mendoza се фокусира върху основната роля на приликата като обективна характеристика на обекти и събития или като когнитивна проекция на действащия ум в редица явления в когнитивния и езиков свят на човека, най-лесно достъпното и очевидно от които е концептуалната метафора, която не се базира на корелация на преживявания (според модела на Грейди 2005), а именно на различни степени и видове прилики.

Проф. Mario Brdar от университета в Осиек, Хърватска, и проф. Rita Brdar-Szabó от университета Йетвош-Лоран, Будапеща, застъпиха в своя доклад *Metonymy in multimodal contexts* нуждата от редица емпирични изследвания за установяване на ролята на метонимията в мултимодални конструкти. Изтъкнаха липсата на изследователски интерес към мултимодални метонимии и механизмите за генериране на полисемиотични метонимии и представиха изследователски модел, който би могъл да запълни тази празнина.

Проф. Милена Попова от Факултета по класически и нови филологии на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ отново насочи интереса

на слушателите си към метафората. В доклада *On Metaphors and Syntactic Categories* проф. Попова засегна т.нар. „нетипични“ подлози и емфатични конструкции с разцепване в испанския и обясни ролята на метафорите и процесите на субективизация в граматикализирането на различни синтактични категории в крослингвистична перспектива.

В рамките на събитието бяха организирани две тематични сесии. В първата сесия, организирана и ръководена от проф. Angeliki Athanasiadou и проф. Herbert Colston, участваха 14 учени, с изявен интерес към разнообразието от идентифицирани фигури на мисленето и езика и трудностите при анализа на взаимодействието между тези фигури в разнообразни актове на общуването и липсата на безспорни критерии за тяхното отграничаване в различни видове дискурс. Важно е да се отбележи, че организаторите на тази тематична сесия са редакторите на поредицата на Джон Бенджаминс *Фигуративно мислене и език*, чиято основна цел е популяризирането на емпирични и теоретични новаторски изследвания в областта на фигуративността, разбираана в най-широк смисъл.

Втората тематична сесия бе обединена от темата за фигуративността в мулти- и кросмодални продукти на човешкото мислене (улично изкуство (графити), кино, пърформанси и др. подобни) и бе организирана и ръководена от проф. Йордан Златев.

В панелите най-ярко се открие като обединяващ център темата за въздействието на фигуративността в разнообразни кампании – за отказване от тютюнопушенето, против алкохолизма, политически, за превенция на сексуалното здраве, продуктови рекламни кампании и други подобни. Засегнати бяха възможностите за новаторско интерпретиране и анализ с инструментариума на когнитивната наука на разнообразни митове, на библейските текстове, на музиката, на дискурса за оценяване и възприемане на изобразителното изкуство и много други.

В центъра на дискусиите се оказаха и темите за езиковата асиметрия и трудностите на преподаване на фигуративните конфигурации в различните езици; за компенсаторните механизми при превод на различни типове фигури и техни неочаквани комбинации в класическите библейски текстове, където е необходима засилена интерпретативност и в съвременни текстове, за хумора в различни видове дискурс и различни модалности (в токшоу, виртуална комуникация в социалните мрежи, в литературата и т.н.), за прагма-когнитивните характеристики на иронията и оксиморона, за тънката граница между абсурдното и креативността в създаването и използването на мисловни и езикови фигуративни конфигурации.

Предвид многобройността и високото качество на докладите, независимо дали бяха изнесени от докторанти, млади учени или известни авторитети, е невъзможно да се опишат всички разгледани въпроси и докладвани емпирични резултати и нови теоретични модели поотделно. Най-общо преобладаваха научни съобщения, свързани със смесването (блендинг) на различни видове фигури, като например модулирането на определена фигура в различни

съвместно функциониращи среди (музика, текст, облекло и образ в оперното изкуство), смесването на различни видове фигури в един лингвистичен конструкт (хипербола, ирония и оксиморон например), мултимодално проектиране на единна подлежаща фигура (най-често концептуална метафора или метонимия) като основа на рекламните послания и други видове манипулативни дискурсивни модели и др. подобни.

Освен фигуративността в мисленето, темата за фигуративността като сила за оформяне на архитектурата на отделни езикови конструкти или на цели подсистеми и системи бе също широко застъпена. Така например бяха дискутирани създаването и функционирането на подчинителни, модифициращи композитуми и ролята на различни механизми на фигуративност в профилиране на езиковото кодиране на техните референти (например във френския език); ролята на граматичните метафори за ефективно моделиране на трите слоя на смислопораждане в синтактични структури, метонимно-метафорични комплекси, прилагани в дискурсивното функциониране на бройни и небройни съществителни, ролята на концептуални метафори и метонимии в създаването на афиксоиди в съвременния китайски език и много други.

Докладвани бяха реални резултати от повишаване на съзнанието и активизиране на реални потребители чрез прилагане на научните постижения на когнитивната лингвистика в центрове за сексуално здраве и в рекламни агенции във Великобритания, което доказва голямата практическа ефективност и всеобхватна приложимост на подобен род научни търсения и постигнати резултати.

В резултат на успешно протеклото събитие се очаква публикуването на две издания, които да представят на широката публика постигнатото от когнитивистите в различни сфери на човешкия живот и познание. Ако не сте успели да съпреживеете ентузиазма и разгорещеността на дебатите по време на конференцията, то следете за изданията, за да проследите последните развиятия в изследванията на фигуративността в човешкото мислене и език.

Доц. д-р Александра Багашева

a.bagasheva@uni-sofia.bg

Софийски университет „Св. Климент Охридски“
бул. „Цар Освободител“ 15, София 1504, България

Assoc. Prof. Alexandra Bagasheva, Ph. D.

a.bagasheva@uni-sofia.bg

Sofia University “St. Kliment Ohridski”
15 Tzar Osvoboditel Blvd., Sofia 1504, Bulgaria